

ПРОБЛЕМИ РОЗБУДОВИ В УКРАЇНІ СИСТЕМИ ПЕРЕХОДУ ВІД ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Москвич Віталій Степанович

здобувач Закладу вищої освіти

«Міжнародний університет бізнесу і права»

м. Херсон, Україна

На сучасному етапі в Україні відбувається розбудова системи переходу від військової служби до цивільного життя. На рівні проєктів нормативно-правових актів вже існує текст Стратегії та Операційного плану заходів до неї. Необхідно зазначити, що проблеми формування досліджуваної системи слід поділити на дві групи: внутрішньосистемні та зовнішньосистемні. Перша група проблем пов'язана з певними складнощами реінтеграції учасників в середині самої системи переходу. Тобто, вони переважно актуалізують необхідність її розбудови через позиціонування проблем, які виникають у ветеранів війни. Друга група проблем визначається зовнішніми чинниками, які можуть вплинути на процес впровадження в державі системи переходу.

В проєкті Стратегії переходу від військової служби до цивільного життя зазначені наступні системні проблеми, які необхідно подолати: 1) труднощі із суспільною та економічною реінтеграцією після звільнення з військової служби; 2) самоорганізація учасників бойових дій у парамілітарні формування як потенційна можливість криміналізації, маргіналізації; 3) високий ризик потрапляння ветеранів війни у складні життєві обставини; 4) зарегульованість і практична складність процедури встановлення інвалідності та отримання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни [1]. Означені проблеми можуть частково гальмувати процес впровадження системи переходу, оскільки її заходи переважно спрямовані на соціальну підтримку ветеранів війни. Отже вбачається, що внутрішньосистемні проблеми опосередковано впливають на процес реінтеграції учасників системи переходу. Цей вплив переважно стосується питань, дотичних до відповідної державної стратегії.

М. В. Кравченко у своїй науковій праці відзначає наступні проблеми у сфері захисту учасників системи переходу: 1) відсутність ефективних механізмів управління у сфері забезпечення ветеранів війни житлом; 2) недосконалість управління системою пільгового забезпечення учасників системи переходу; 3) нерозвиненість системи соціальної адаптації ветеранів війни і членів їхніх сімей; 4) неефективність

управління у сфері соціального забезпечення ветеранів війни [2, с. 37–40]. Означені проблеми можуть бути віднесені до числа внутрішньосистемних, хоча очевидно, що вони також негативно впливають на становлення системи переходу. Це відбувається через недосконалі механізми реалізації окремих державних гарантій, які повинні отримувати ветерани війни і члени їхніх сімей.

За результатами круглого столу на тему: «Зайнятість ветеранів України: поточний стан, проблемні питання та шляхи їх вирішення», проведеного 23 квітня 2024 року Комітетом Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, було систематизовано наступні проблеми: неможливість повернутися на роботу з підвищеною небезпекою або на будівельні роботи ветеранам, які отримали інвалідність під час служби; некоректність висновків МСЕК, які обмежують можливості захисників, які отримали пораненнями, на ринку праці; неврахування гендерних аспектів в процесі реінтеграції ветеранів війни [3]. Питання праці є пріоритетними в системі переходу, а, отже, ці внутрішньосистемні проблеми необхідно оперативно вирішувати. У будь-якому випадку очевидно, що розбудова в Україні системи переходу вимагатиме інституційних та методологічних змін в суміжних сферах виконавчо-розпорядчої діяльності.

Зовнішньосистемні проблеми пов'язані з двома аспектами: недоліками системи державного управління та недосконалістю законодавчого регулювання питань, пов'язаних з реалізацією політики соціального захисту ветеранів війни. З приводу першого аспекту О. Г. Барило систематизує наступні актуальні проблеми державного управління: недостатнє визначення критеріїв оцінювання досягнення цілей управлінської діяльності; недосконалість механізмів прийняття комплексних рішень в системі державного управління; відсутність сучасної моделі взаємовідносин суспільства та держави; недосконалість моделі інформаційного механізму процесу прийняття управлінських рішень [4, с. 124].

На думку Г. І. Рогової, проблемами державного управління на сьогодні є: 1) зростання соціально-економічної нерівності в регіонах України, яка здійснює руйнівний вплив на українську регіональну політику; 2) відсутність балансу між суспільними та владними інтересами; 3) неузгодженість системи управління з потребами окремих верств населення [5, с. 25]. В Оглядовому досьє щодо проблем законодавчого врегулювання статусу ветеранів війни, яке підготовлено Дослідницькою службою Верховної Ради України, зазначено наступні проблеми: 1) недосконалість заходи організаційного характеру, які забезпечують комплексний аналіз системи соціального захисту ветеранів; 2) неготовність органів державної влади до виконання

функціональних завдань із питань соціальної підтримки ветеранів; 3) відсутність достатніх спроможностей ефективного реагування на поточні та прогнозовані проблеми соціального захисту ветеранів війни і членів їхніх сімей [6].

Окреслені проблеми дуже глибокі та переважно пов'язані з неузгодженістю інтересів держави і суспільства, і як наслідок, відчуттям безсистемності заходів в рамках реалізації окремих напрямів державної політики. Втім проблеми, пов'язані з недоліками законодавчого регулювання мають більш негативний вплив та характеризуються непередбачуваністю наслідків. Усі вони детально описані в різних аналітичних матеріалах та наукових працях. З цього приводу Р. Е. Погосян зауважує, що правові норми, які регулюють адміністративно-правовий захист прав ветеранів війни, виступають ядром цього міждисциплінарного комплексу, до якого слід віднести джерела права національної безпеки та військового права, права соціального забезпечення, що базуються на нормах конституційного права. Однак методологічно правильним буде загострити проблему таким чином: що більшою мірою визначає правову природу системи переходу – військове право чи право соціального забезпечення [7, с. 102]. Вбачається, що присутня проблема розмежування галузей правового регулювання системи переходу від військової служби до цивільного життя, яку обов'язково варто проаналізувати.

У Збірнику правових позицій Верховного Суду щодо захисту прав ветеранів АТО та ООС систематизовані наступні проблеми, які можуть вплинути на систему переходу від військової служби до цивільного життя: неузгодженість та неоднакове розуміння законодавчих норм у сфері соціального захисту ветеранів війни; вразливість правового статусу учасників системи переходу; наявність прогалин у законодавстві та часта зміна нормативно-правових актів; бездіяльність органів влади в частині виконання покладених на них законом обов'язків; відсутність належного бюджетного забезпечення для надання всіх передбачених соціальних гарантій та пільг; відсутність чіткого механізму реалізації прав учасників системи переходу [8]. Ці проблеми, на нашу думку, мають комплексний, організаційно-правовий характер, адже полягають в недосконалому законодавстві, а також практиці його застосування.

Окрім вищезазначених проблем, спираючись на проведене дослідження системи переходу, слід додати наступні проблеми її розбудови: 1) недостатній рівень залучення ІГС та ветеранів війни до формування системи; 2) відсутність практики залучення учасників системи переходу до управління на рівні територіальних громад; 3) надмірна політизованість питань соціально-правового захисту ветеранів війни;

4) стигматизація учасників системи переходу в суспільстві. Ці проблеми без сумніву мають зовнішньосистемний характер та можуть знизити ефективність ініціатив щодо реінтеграції ветеранів війни.

Література:

1. Стратегія формування системи переходу від військової служби до цивільного життя на період до 2032 року. URL: <https://mva.gov.ua/ua/pr/proyekt-rozporyadzhennya-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-shvalennya-strategiyi-formuvannya-sistemi-perehodu-vid-vijskovoyi-sluzhbi-do-civilnogo-zhittya-na-period-2032-roku> (дата звернення: 28.09.2023).

2. Кравченко М. В. Основні проблеми соціального захисту учасників АТО. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 11. С. 36–43.

3. Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів: Державна політика зайнятості ветеранів повинна базуватися на аналітичній роботі Кабінету Міністрів. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/248675.html (дата звернення: 02.05.2024).

4. Барило О. Г. Аналіз досліджень проблем державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 9. С. 120–125.

5. Рогова Г. І. Система управління знаннями в умовах глобалізації в органах державного управління. *Суспільні науки*. 2018. № 10. С. 21–27.

6. Щодо проблем законодавчого врегулювання статусу ветеранів війни: Оглядове досьє Дослідницької служби Верховної Ради України від 26 лютого 2024 року. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsmDocs/hum_social_policy/review_files-hsp/74498.html (дата звернення: 04.05.2024).

7. Погосян Р. Е. Правова природа проблеми правового захисту прав ветеранів війни. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 1. С. 99–103.

8. Збірник правових позицій Верховного Суду щодо захисту прав ветеранів АТО та ООС. Одеса : «Громадянський центр правових ініціатив». 2021. 100 с.